

Minister Infrastruktury

Znak pisma: DGW-6.054.1.2025

Warszawa, 14 kwietnia 2025

Pan
Szymon Hołownia
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku,

w odpowiedzi na interpelację nr 7168 Poseł na Sejm RP, Pani Bożenny Hołowni oraz grupy Posłów w sprawie realizacji zadań ochrony środowiska w zakresie gospodarki wodnej, przekazuję poniżej odpowiedź na pytania zawarte w interpelacji.

W odpowiedzi na pytanie dotyczące objęcia rzek stałym monitoringiem w automatycznych stacjach pomiaru czystości uprzejmie informuję, co następuje.

Z informacji przekazanych przez Ministra Klimatu i Środowiska wynika, że w resorcie tym prowadzone są wewnętrzne prace dotyczące opracowania rozwiązań legislacyjnych, w ramach których planowane jest powierzenie Inspekcji Ochrony Środowiska (IOŚ) nowych zadań polegających na prowadzeniu:

- automatycznego monitoringu jakości wód – wykonywanie pomiarów odpowiednich wskaźników fizykochemicznych wód przy wykorzystaniu automatycznych urządzeń (sond) i monitorowaniu w czasie rzeczywistym wyników tych pomiarów w celu pozyskania informacji o potencjalnym zanieczyszczeniu wód na potrzeby wczesnego ostrzegania właściwych organów i jednostek organizacyjnych do spraw zarządzania kryzysowego o potencjalnym zagrożeniu;
- interwencyjnego monitoringu *Prymnesium parvum* - wykonanie pomiarów wskaźników fizykochemicznych i biologicznych w lokalizacjach, w których istniało lub istnieje ryzyko sytuacji kryzysowej związanej z obecnością *Prymnesium parvum* na potrzeby wczesnego ostrzegania właściwych organów i jednostek organizacyjnych do spraw zarządzania kryzysowego o potencjalnym zagrożeniu.

Niezależnie od powyższego Główny Inspektor Ochrony Środowiska (GIOŚ) na bieżąco prowadzi monitoring jakości wód powierzchniowych, zgodnie z Dyrektywą 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. ustanawiającą ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej (zwanej Ramową Dyrektywą Wodną – RDW) transponowaną do polskiego prawa ustawą z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2021 r. poz. 2233 z późn. zm.).

Zgodnie z art. 349 ustawy Prawo wodne, monitoring wód ma na celu pozyskanie informacji o stanie wód na potrzeby planowania w gospodarowaniu wodami oraz oceny osiągnięcia celów środowiskowych.

Badania monitoringowe prowadzone w GIOŚ w ramach państwowego monitoringu środowiska obejmują elementy biologiczne, fizykochemiczne oraz chemiczne. Poza

badaniami wód GIOŚ wykonuje także badania osadów dennych rzek i jezior oraz badania bioakumulacji substancji priorytetowych.

Zakres i częstotliwość pomiarów i badań wskaźników w ramach poszczególnych rodzajów monitoringu (diagnostyczny, operacyjny, badawczy i obszarów chronionych) ustala się dla każdego punktu pomiarowo-kontrolnego zgodnie z obowiązującym rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 13 lipca 2021 r. w sprawie form i sposobu prowadzenia monitoringu jednolitych części wód powierzchniowych i jednolitych części wód podziemnych (Dz. U. z 2021 r. poz. 1576), zwanego monitoringowym, z uwzględnieniem aktualnego wykazu JCWP (jednolite części wód powierzchniowych) określającego status, typologię, cele środowiskowe, zagrożenie nieosiągnięcia celów środowiskowych oraz rodzaj presji oddziałującej na JCWP. Częstotliwość badań w danym punkcie pomiarowym jest zależna od powyższych warunków i mieści się w zakresie od 1 do 12 pomiarów w roku. Sieć punktów pomiarowo - kontrolnych, na które składają się reprezentatywne punkty diagnostyczne i operacyjne, stanowi podstawę oceny stanu jednolitych części wód.

Badania te, zgodnie z przepisami art. 2 ust. 2a ustawy z dnia 20 lipca 1991 r. o Inspekcji Ochrony Środowiska (Dz. U. z 2024 r. poz. 425), muszą być wykonywane zgodnie z normą: PN-EN-ISO/IEC 17025 *Ogólne wymagania dotyczące kompetencji laboratoriów badawczych i wzorcujących*, oraz prowadzone przy użyciu referencyjnych i równoważnych metod pomiarowych, a laboratoria je wykonujące muszą brać udział w porównaniach międzylaboratoryjnych i badaniach biegłości. Wykaz metodyk referencyjnych, jakimi można wykonywać badania w ramach monitoringu wód powierzchniowych znajduje się w zał. 8 do rozporządzenia monitoringowego.

Na podstawie wyników badań i obserwacji GIOŚ dokonuje oceny stanu wód na obszarach dorzeczy. Zgodnie z art. 349 ust. 10 i 11 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. - *Prawo wodne* (Dz.U. z 2024 r. poz. 1087 z późn. zm.), właściwy organ IOŚ dokonuje oceny stanu jednolitych części wód powierzchniowych dla obszaru województwa i na obszarze dorzeczy – na podstawie: wyników badań wód powierzchniowych w zakresie elementów biologicznych, fizykochemicznych oraz chemicznych, w tym substancji priorytetowych, określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 114 ustawy, w matrycy wodnej, obserwacji elementów hydromorfologicznych, badań bioakumulacji substancji priorytetowych w faunie i florze wodnej (bicie) oraz badań stanu ichtiofauny. Szczegółowe przepisy dotyczące m.in. klasyfikacji stanu/potencjału ekologicznego, klasyfikacji stanu chemicznego, przeprowadzenia ocen stanu wód zawarte są w rozporządzeniu Ministra Infrastruktury z dnia 25 czerwca 2021 r. w sprawie klasyfikacji stanu ekologicznego, potencjału ekologicznego i stanu chemicznego oraz sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych a także środowiskowych norm jakości dla substancji priorytetowych (Dz.U. z 2021 r., poz.1475), zwanym klasyfikacyjnym.

Szczegółowe informacje na temat prowadzonego przez GIOŚ monitoringu wód powierzchniowych, wyniki klasyfikacji wskaźników oraz ocena stanu JCWP znajdują się na portalu jakości wód powierzchniowych <https://wody.gios.gov.pl/pjwp/>.

W maju 2024 r. Instytut Rybactwa Śródlądowego - Państwowy Instytut Badawczy (IRŚ-PIB) uruchomił monitoring stały w 30 punktach pomiarowych wzdłuż rzeki Odry. Monitoring obejmował informacje nt. przewodności wody, odczynu pH, temperatury i poziomu tlenu rozpuszczonego. W sezonie zagrożenia występowaniem toksycznych zakwitów alg dane były publikowane w ramach interaktywnej mapy na stronach GIOŚ. Obecnie system monitoringu automatycznego jest przebudowywany pod kontem integracji z Państwowym Monitorowaniem Środowiska i działaniami GIOŚ w zakresie monitoringu wód. Po analizie prawnej umowy pomiędzy IRŚ-PIB a Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW) z 5 czerwca 2023 r. uznano, że brak jest podstawy prawnej dla funkcjonowania omawianego systemu monitoringu w oderwaniu od kompetencji Inspekcji Ochrony Środowiska. Ponadto finansowanie związane z utrzymaniem przedsięwzięcia nie zostało zapewnione po zakończeniu umowy pomiędzy IRŚ-PIB a NFOŚiGW.

W związku z powyższym MKiŚ podjął następujące działania:

- a) 2 sierpnia 2024 r. MKiŚ złożyło zawiadomienie do Prokuratury Okręgowej w Warszawie o możliwości popełnienia przestępstwa polegającego na przekroczeniu uprawnień przez funkcjonariuszy publicznych oraz niedopełnieniu obowiązków, w tym obowiązku nadzoru nad NFOŚiGW. Zawiadomienie dotyczy próby stworzenia pozaustawowego monitoringu zagrożeń wód powierzchniowych, która została podjęta w 2023 r. w ramach projektu pn. Stały monitoring zagrożeń śródlądowych wód powierzchniowych wraz z systemem wczesnego ostrzegania. W dniu 14 listopada 2024 r. Prokuratura Okręgowa w Warszawie wszczęła śledztwo w tej sprawie.
- b) MKiŚ oraz Główny Inspektorat Ochrony Środowiska (GIOŚ) rozpoczęły prace nad nowelizacją ustawy o Inspekcji Ochrony Środowiska. Celem nowelizacji będzie między innymi prawne umocowanie funkcjonowania monitoringu automatycznego wód powierzchniowych oraz zapewnienie odpowiednich środków finansowych na ten cel dla GIOŚ, w ramach ustawowej reguły wydatkowej.

Z uwagi na niedotrzymanie warunków wynikających z umowy pomiędzy IRŚ-PIB a NFOŚiGW, Fundusz 15 maja 2024 r. zawiesił, a następnie 23 grudnia 2024 r. wypowiedział umowę dotacji na ww. projekt. Równocześnie MKiŚ wypowiedziało porozumienie zawarte 3 stycznia 2023 r. pomiędzy MKiŚ a Ministerstwem Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Powyższe czynności oznaczają zakończenie niecelowego i realizowanego w sposób niegospodarny projektu, który został zainicjowany 3 stycznia 2023 r.

Równolegle do prac podejmowanych w celu zapewnienia funkcjonowania adekwatnej jakości monitoringu automatycznego wód w zlewni rzeki Odry, w sezonie zagrożenia zakwitami toksycznej alg GIOŚ zapewnia tzw. monitoring interwencyjny, dostarczając wiedzy nt. liczebności alg *Prymnesium Parvum* w krytycznych punktach na rzece Odrze.

W odpowiedzi na pytanie dotyczące modernizacji systemów oczyszczania i przetwarzania ścieków, w tym prac nad uruchomieniem narzędzi pozwalających na skuteczne zwalczanie nielegalnych zrzutów ścieków informuję, co następuje.

Należy podkreślić, iż zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. *o samorządzie gminnym* (Dz. U. z 2024 r. poz. 609) sprawy obejmujące m.in. wodociągi i zaopatrzenie w wodę, kanalizację, usuwanie i oczyszczanie ścieków komunalnych należą do zadań własnych gminy. Ponadto, stosownie do art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. *o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków* (Dz. U. z 2024 r. poz. 757) zbiorowe zaopatrzenie w wodę i zbiorowe odprowadzanie ścieków jest zadaniem własnym gminy. Zadania gmin o charakterze organizacyjno-kontrolnym w zakresie ścieków gromadzonych przejściowo w zbiornikach bezodpływowych oraz osadnikach w instalacjach przydomowych oczyszczalni ścieków określone zostały w ustawie z dnia 13 września 1996 r. *o utrzymaniu czystości i porządku w gminach* (Dz. U. z 2024 r. poz. 399). Przepisy ww. ustaw są ściśle powiązane z art. 87 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – *Prawo wodne* (Dz. U. z 2024 r. poz. 1087 z późn. zm.), zgodnie z którym rada gminy, w drodze uchwały będącej aktem prawa miejscowego, wyznacza aglomeracje. Co dwa lata wójt, burmistrz lub prezydent miasta dokonuje przeglądu obszarów i granic aglomeracji na podstawie art. 92 ustawy – *Prawo wodne*. Kwestie techniczne gospodarki ściekowej, zawarte zostały m.in. w rozporządzeniu Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 12 lipca 2019 r. *w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego oraz warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu do wód lub do ziemi ścieków, a także przy odprowadzaniu wód opadowych lub roztopowych do wód lub do urządzeń wodnych* (Dz. U. z 2019 r. poz. 1311) i rozporządzeniu Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 27 lipca 2018 r. *w sprawie sposobu wyznaczania obszarów i granic aglomeracji* (Dz. U. z 2018 r. poz. 1586). Władze samorządowe posiadają zatem narzędzia prawne i planistyczne umożliwiające prawidłowe prowadzenie gospodarki ściekowej na swoich obszarach, w tym na obszarach aglomeracji.

W celu wsparcia aglomeracji w osiągnięciu wymogów stawianych przez dyrektywę Rady 91/271/EWG z dnia 21 maja 1991 r. dotyczącą oczyszczania ścieków komunalnych (tzw. dyrektywę ściekową) pod koniec 2023 r. Rada Ministrów przyjęła Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych (KPOŚK). Celem Programu, przez realizację ujętych w nim inwestycji, jest ograniczenie zrzutów niedostatecznie oczyszczanych ścieków, a co za tym idzie – ochrona środowiska wodnego przed ich niekorzystnymi skutkami. KPOŚK jest dokumentem strategicznym, w którym oszacowano potrzeby i określono działania na rzecz wyposażenia aglomeracji o równoważnej liczbie mieszkańców (RLM) $\geq 2\ 000$, w systemy kanalizacyjne i oczyszczalnie ścieków komunalnych.

W maju 2022 r. Rada Ministrów przyjęła szóstą aktualizację KPOŚK (VI AKPOŚK), obejmującą plany inwestycyjne samorządów w ramach aglomeracji w okresie 2021-2027. Z planów inwestycyjnych przedstawionych przez aglomeracje wynika, że w ramach VI AKPOŚK zaplanowane zostało wybudowanie 60 nowych oczyszczalni ścieków oraz przeprowadzenie 978 innych inwestycji na istniejących oczyszczalniach. Ponadto, plany obejmują wybudowanie 8 022 km sieci kanalizacyjnej oraz zmodernizowanie 3 173 km sieci.

Jak wykazały dane sprawozdawcze za lata 2003-2023, w wyniku realizacji KPOŚK wybudowano 102 039 km sieci kanalizacyjnej. W tym okresie zakończono także budowę 490 nowych oczyszczalni ścieków. Najczęściej jednak dokonywano inwestycji w zakresie rozbudowy oraz modernizacji istniejących obiektów. W latach tych na realizację zadań ujętych w KPOŚK wydano około 95,8 mld zł, w tym około 62,8 mld zł przeznaczone zostało na zbiorcze systemy kanalizacyjne.

W odpowiedzi na pytanie dotyczące programu rewitalizacji rzeki „Czysta Odra” informuję, co następuje.

W celu zapewnienia bezpieczeństwa ekosystemu rzeki Odry, podjęto szereg działań w sferze legislacyjnej, kontrolnej, monitoringowej oraz planistycznej.

W odniesieniu do działań legislacyjnych, w Ministerstwie Infrastruktury trwają prace nad projektem ustawy o zmianie niektórych ustaw wspierających bezpieczeństwo rzeki Odry w zakresie gospodarki wodnej. Aktualnie projekt ustawy jest na etapie uzgodnień międzyresortowych. Jedną z kluczowych propozycji zmian jest wprowadzenie cyklicznego przeglądu pozwoleń wodnoprawnych i zintegrowanych w zakresie wprowadzania ścieków do wód w zlewni Odry, aby skutecznie monitorować stan środowiska.

Z wkładu wniesionego przez Ministra Klimatu i Środowiska wynika, że w zakresie kontroli nielegalnych zrzutów oraz realizacji pozwoleń wodnoprawnych, PGW Wody Polskie przeprowadziło w 2024 r. kontrolę 8597 wylotów. Liczba kontroli WIOŚ w kwestii ochrony wód przed zanieczyszczeniem ze źródeł rolniczych wyniosła 1938, a w ramach kontroli pozwoleń wodnoprawnych i pozwoleń zintegrowanych – 3377.

Jak przekazał Minister Klimatu i Środowiska, Międzyresortowy Zespół do spraw Przeciwdziałania Sytuacjom Kryzysowym i Zagrożeniom Środowiskowym na Rzece Odrze, pod kierunkiem MKiŚ, zobowiązał w 2024 r. Ministerstwo Aktywów Państwowych, Ministerstwo Przemysłu oraz spółki górnicze do zidentyfikowania działań zaradczych i inwestycyjnych mających na celu obniżenie zasolenia wód rzeki Odry. Następnie MKiŚ, we współpracy z Instytutem Ochrony Środowiska - Państwowym Instytutem Badawczym, dokonało weryfikacji założeń planu działań oraz oszacowało ich efekty środowiskowe w odniesieniu do poziomu zasolenia wód w zlewni rzeki Odry. Obecnie trwają końcowe analizy porównawcze mające na celu ocenę potencjałów zidentyfikowanych wariantów technologicznych oraz scenariuszy.

Podsumowując, resort infrastruktury pozostaje w ścisłej współpracy z resortem klimatu i środowiska. Ponadto Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska sprawuje nadzór nad systemem ocen oddziaływania na środowisko, natomiast Główny Inspektorat Ochrony Środowiska wraz z wojewódzkimi inspektoratami zapewnia nadzór nad systemem monitorowania jakości wód (w tym PMS oraz monitoringiem interwencyjnym).

Warto jednocześnie zaznaczyć, że MKiŚ współpracuje z PGW Wody Polskie oraz z partnerami społecznymi w zakresie realizacji projektów renaturyzacyjnych, np. projektu: Renaturyzacja przekształconych cieków wodnych i obszarów od wód zależnych, który będzie finansowany ze środków programu FENIKS.

W odpowiedzi na pytanie dotyczące prac nad programem odtwarzania torfowisk i mokradeł, informuję, co następuje.

Z informacji przekazanych przez Ministra Klimatu i Środowiska wynika, że Projekt Strategii ochrony obszarów wodno-błotnych w Polsce poddany został konsultacjom

wewnątrzresortowym. Obecnie rozpatrywane są uwagi zgłoszone do dokumentu Strategii.

W odpowiedzi na pytanie dotyczące inwentaryzacji mokradel w Polsce informuję, że zgodnie z informacjami przekazanymi przez Ministra Klimatu i Środowiska, Polska nie posiada aktualnej inwentaryzacji obszarów podmokłych obejmującej cały kraj. Opracowany w 2008 r. program GIS Mokradła jest programem opartym na danych sprzed 20-40 lat, opiera się zatem na danych archiwalnych. Obecnie nie jest również wykonywana pełna inwentaryzacja mokradel w Polsce.

Informacje o rozmieszczeniu siedlisk podmokłych zbierane są w ramach zintegrowanego projektu Life „Wetlands Green Life” mającego na celu odtworzenie oraz zachowanie obszarów bagiennych, torfowisk i terenów podmokłych na obszarach Natura 2000 i Zielonej Infrastruktury. Najistotniejszymi elementami projektu będą działania ochrony czynnej mające doprowadzić do polepszenia stanu bagien, torfowisk i terenów podmokłych, oraz inicjatywy edukacyjne zwiększające powszechną świadomość roli, jaką tereny podmokłe odgrywają w powstrzymywaniu zmian klimatycznych i gospodarce wodnej, na poziomie lokalnym i globalnym. Projekt jest realizowany przez Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej we współpracy z Generalną Dyrekcją Ochrony Środowiska oraz Uniwersytetem Rolniczym w Krakowie. Czas trwania projektu przewidziany jest na 10 lat, od 1 grudnia 2022 r. do 30 listopada 2032 r. Dane zbierane są również w ramach innych działań, takich jak inwentaryzacje przyrodnicze zlecane przez Regionalne Dyrekcje Ochrony Środowiska na potrzeby opracowania dokumentów planistycznych dla obszarów chronionych, które są później zamieszczane w Banku Danych o Zasobach Przyrodniczych. Przy czym zastrzec należy, że powyższe dane nie są gromadzone w sposób skoordynowany i mają charakter rozproszony.

W odpowiedzi na pytanie dotyczące inwentaryzacji urządzeń melioracji wodnych, informuję, że Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie aktualnie realizuje projekt pn.: „Inwentaryzacja urządzeń melioracji wodnych oraz gruntów zmeliorowanych na terenie wybranych Zarządów Zlewni Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie”, w ramach którego zaktualizowana zostanie ewidencja urządzeń melioracji wodnych oraz gruntów zmeliorowanych na terenie wybranych 15 zarządów zlewni. Przedmiotowy projekt otrzymał wsparcie finansowe wynoszące ponad 121 mln zł z Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności, w ramach obszaru C inwestycji B3.3.1 „Inwestycje w zwiększanie potencjału zrównoważonej gospodarki wodnej na obszarach wiejskich”. Planowana przez PGW Wody Polskie data zakończenia realizacji projektu to 31.08.2025 roku.

Dzięki wykonanym działaniom, PGW Wody Polskie planują zaktualizować ewidencję urządzeń melioracji wodnych oraz gruntów zmeliorowanych na terenie wybranych zarządów zlewni, a także planują przeprowadzić weryfikację danych o urządzeniach melioracji wodnych i gruntach zmeliorowanych, aktualnie znajdujących się w prowadzonej elektronicznie ewidencji oraz nią jeszcze nie objętych.

Pełna wiedza odnośnie lokalizacji, stanu technicznego urządzeń melioracji wodnych oraz znajdujących się na obiektach budowli towarzyszących pozwoli PGW Wody Polskie w racjonalny sposób gospodarować wodą w zakresie kształtowania zasobów wodnych

oraz będzie miała wpływ na przyspieszenie i poprawę jakości procedowanych przez PGW WP postępowań administracyjnych.

PGW Wody Polskie wskazują, że zakres ww. postępowań dotyczy m.in. właściwego utrzymania urządzeń wodnych, zniszczenia/likwidacji urządzeń wodnych, jak również wydawania zgód wodnoprawnych, opiniowania projektów decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego oraz decyzji o warunkach zabudowy, pozostałych form opiniowania w zakresie występowania urządzeń melioracji wodnych oraz zmeliorowanych gruntów na potrzeby zainteresowanych podmiotów.

W odpowiedzi na pytanie dotyczące inwentaryzacji oraz likwidacji zbędnych odwodnień w lasach informuję, co następuje.

Z informacji przekazanych przez Ministra Klimatu i Środowiska wynika, że Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe od lat 90. XX wieku stale prowadzi działania związane z retencjonowaniem zasobów wodnych. W latach 1998- 2005 podjęte zostały działania z zakresu małej retencji wodnej mającej na celu przywrócenie optymalnych warunków siedlisk przesuszonych. Wybudowano 1124 zbiorniki wodne o łącznej pojemności retencyjnej 8,4 mln m³ wody, wykonano także 2216 obiektów piętrzących głównie na urządzeniach melioracyjnych. Łączna kwota zrealizowanych przedsięwzięć wyniosła 38,6 mln zł, zaś środki finansowe pochodziły głównie z funduszu leśnego, przy niewielkim udziale środków pomocowych z NFOŚiGW, WFOŚiGW, Ekofunduszu i środków zagranicznych Funduszu Phare.

Kontynuacja działań zapoczątkowanych w 1998 r. znalazła odzwierciedlenie w dwóch dużych projektach retencyjnych, realizowanych w latach 2007-2015 w ramach III osi priorytetowej Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko” – Zarządzanie zasobami i przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska. W marcu 2007 r. na mocy porozumienia z Dyrekcją Generalną Lasów Państwowych Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych (CKPŚ) otrzymało zlecenie na wykonanie koncepcji programowo–przestrzennej dla projektu. W ramach projektu Lasy Państwowe zaplanowały przeznaczyć pozyskane środki dofinansowania na realizację obiektów małej retencji w nadleśnictwach na Niżu Polski, co miało przyczynić się do poprawy bilansu wodnego małych zlewni, zminimalizować skutki suszy w ekosystemach leśnych oraz przeciwdziałać powodziom. Jednym z założeń projektu było wspieranie prośrodowiskowych metod retencjonowania wody w lasach. W ramach przedsięwzięcia realizowane były również cele pośrednie, polegające na zachowaniu różnorodności biologicznej obszarów wodno-błotnych oraz renaturyzacji bagien i mokradel. W związku z realizacją projektu CKPŚ podjęto współpracę z naukowcami, przyrodnikami oraz praktykami małej retencji.

Realizacja w latach 2007-2015

Tzw. Mała Retencja Nizinna – MRN1

Pełna nazwa: Zwiększanie możliwości retencyjnych oraz przeciwdziałanie powodzi i suszy w ekosystemach leśnych na terenach nizinnych.

Zadania małej retencji nizinnej realizowało łącznie 175 nadleśnictw z 17 RDLP. W ramach projektu wykonano 3644 obiekty, które łącznie zwiększyły objętość wody w terenach leśnych o około 42,7 mln m³. Całkowita wartość projektu to ponad 189 mln zł. Celem

projektu była retencja wód powierzchniowo-gruntowych na obszarach administrowanych przez Lasy Państwowe, w obrębie zlewni cieków, przy jednoczesnym zachowaniu i wspieraniu rozwoju krajobrazu naturalnego. Celem głównym było spowolnienie lub zatrzymanie odpływu wód powierzchniowych oraz zwiększenie możliwości retencyjnych małych zlewni w ekosystemach leśnych na terenach nizinnych. Celami szczegółowymi było:

- retencjonowanie wody na terenach leśnych – zwiększanie zasobów wód powierzchniowych, glebowych i podziemnych;
- renaturyzacja cieków oraz obszarów podmokłych – zachowanie różnorodności biologicznej i krajobrazowej;
- wyrównywanie i spowalnianie spływu wód wezbraniowych (retencja powodziowa).

Tzw. Mała Retencja Górská – MRG1

Pełna nazwa: Przeciwdziałanie skutkom odpływu wód opadowych na terenach górskich. Zwiększanie retencji i utrzymanie potoków oraz związanej z nimi infrastruktury w dobrym stanie.

Zadania małej retencji górskiej realizowało łącznie 55 Nadleśnictw z 4 Regionalnych Dyrekcji Lasów Państwowych. W ramach projektu wykonano 3553 obiekty, które łącznie zwiększyły objętość wody w terenach leśnych o około 1,5 mln m³. Całkowita wartość projektu to prawie 186 mln zł.

Celem głównym projektu było spowolnienie odpływu wód oraz zwiększenie możliwości retencyjnych zlewni górskich. Cele szczegółowe to:

- retencjonowanie i renaturyzacja cieków stałych oraz obszarów podmokłych;
- ograniczanie i kontrola spływu powierzchniowego (retencja powierzchniowa);
- wyrównywanie i spowalnianie spływu wód wezbraniowych (retencja powodziowa).

Realizacja w latach 2016-2023

W perspektywie finansowej w latach 2014-2020 PGL Lasy Państwowe realizowały zadania retencyjne i obiekty zabezpieczające przed destrukcyjnym działaniem wody (erozją) w ramach dwóch projektów współfinansowanych z Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko”:

Tzw. Mała Retencja Nizinna – MRN2

Pełna nazwa: Kompleksowy projekt adaptacji lasu i leśnictwa do zmian klimatu – mała retencja oraz przeciwdziałanie erozji na terenach nizinnych.

Zadania małej retencji nizinnej realizowało łącznie 113 nadleśnictw z 17 RDLP. W ramach projektu wykonano 1181 obiektów, które łącznie zwiększyły objętość wody w terenach leśnych o około 2,1 mln m³. Całkowita wartość projektu to ponad 234,7 mln zł.

Tzw. Mała Retencja Górská – MRG2

Pełna nazwa: Kompleksowy projekt adaptacji lasu i leśnictwa do zmian klimatu – mała retencja oraz przeciwdziałanie erozji na terenach górskich.

Minister Klimatu i Środowiska poinformował, że zadania małej retencji górskiej realizowało łącznie 47 nadleśnictw z 4 RDLP. W ramach projektu wykonano 1086 obiektów, które łącznie zwiększyły objętość wody w terenach leśnych o około 0,4 mln m³. Całkowita wartość projektu to prawie 265,95 mln zł. Głównym celem projektów było wzmocnienie odporności na zagrożenia związane ze zmianami klimatu w nizinnych i górskich ekosystemach leśnych. Działania podejmowane w ramach obu projektów ukierunkowane były na zapobieganie powstawania lub minimalizację negatywnych skutków zjawisk naturalnych w postaci: niszczącego działania wód wezbraniowych, powodzi i podtopień, suszy i pożarów, poprzez rozwój systemów małej retencji i zwiększenie ilości magazynowanej wody oraz przeciwdziałanie zbyt intensywnym spływom powodującym nadmierną erozję wodną na terenach górskich dzięki zabudowie przeciwerozrywnej cieków, szlaków zrywkowych i dróg. Projekt przyczynił się również do odbudowy cennych ekosystemów naturalnych terenów zalewowych, a tym samym ma pozytywny wpływ na ochronę różnorodności biologicznej.

Lata 2024-2029

Mała Retencja Nizinna i Górská - edycja III

Program FEniKS 2021-2027, Cel szczegółowy 2.4 *Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego.*

a) Kompleksowy projekt adaptacji lasu i leśnictwa do zmian klimatu – mała retencja oraz przeciwdziałanie erozji na terenach nizinnych – kontynuacja.

Z informacji przekazanych przez Ministra Klimatu i Środowiska wynika, że głównym celem projektu jest wzmocnienie odporności nizinnych ekosystemów leśnych na zagrożenia związane ze zmianami klimatu. Działania ukierunkowane są na zapobieganie powstawaniu lub minimalizację negatywnych skutków naturalnych zjawisk/procesów klimatycznych takich jak susze i pożary, powódzie i podtopienia, intensywne lub długotrwałe opady atmosferyczne, ekstremalne przepływy wód w korytach, spływy powierzchniowe, niszczące działania wód wezbraniowych. Ze względu na charakter ukształtowania terenu, działania podejmowane w ramach Projektu będą ukierunkowane głównie na zadania retencyjne związane z tworzeniem i odtwarzaniem małych zbiorników retencyjnych, naturalnych terenów zalewowych, mokradeł oraz działania spowalniające odpływ wód ze zlewni i zatrzymujące wodę w ściółce leśnej. Inne działania prowadzone w projekcie będą dotyczyły przeciwdziałania erozji wodnej.

Ważnym aspektem projektu są działania informacyjno-promocyjne, a także pozytywny wpływ działań na odbudowę cennych ekosystemów naturalnych, a tym samym na ochronę różnorodności biologicznej poprzez odtworzenie korzystnych warunków hydrologicznych na obszarach mokradłowych oraz zwiększenie uwilgotnienia gleb w obrębie akwenów lub koryt rowów, kanałów i cieków. Ocena skutków przyrodniczych jak również ocena zmian zasobów wodnych w ramach wykonywanych w projekcie zadań, zostanie zweryfikowana poprzez prowadzenie monitoringu porealizacyjnego wybranych zadań adaptacyjnych.

Minister Klimatu i Środowiska wskazał, że wchodząc w szczegóły realizacyjne zadań, w ramach projektu będą wykonywane działania dot. zwiększenia retencji wód w zlewniach poprzez budowę, rozbudowę lub odbudowę tzw. retencji zbiornikowej i korytowej, jak również rewitalizację zdegradowanych mokradeł, zwiększenie zasobów wód zgromadzonych w glebie, a także zasilenie wód podziemnych, spowolnienie odpływu wód powierzchniowych, odtworzenie ciągłości ekologicznej siedlisk związanych z wodą np. poprzez łączenie obszarów podmokłych, likwidację barier w korytach, budowę przepławek, bystrzy, przebudowę lub rozbudowę budowli itd., ale również zadania dot. przeciwdziałania erozji wodnej poprzez zabezpieczenie skarp lub brzegów koryt, zboczy, nasypów oraz stabilizację osuwisk, modernizację budowli zlokalizowanych w korycie cieku lub rowu, w tym również ich zastąpienie nowymi obiektami w celu dostosowania do wód wezbraniowych. Ważnym aspektem jest też przystosowanie obiektów gromadzących wodę do celów przeciwpożarowych poprzez budowę ujęć wody wraz z niezbędną infrastrukturą. Ponadto, działania wpłyną na poprawę warunków bytowania organizmów poprzez stosowanie proekologicznych rozwiązań technicznych i biotechnicznych np. poprzez zróżnicowanie linii brzegowej (miejsca o łagodnym nachyleniu, zatoki, cyple, wodopoje, urwiste zbocza), budowę wysp stanowiących ostoje, głębozczków umożliwiających przetrwanie organizmów w trakcie niskich stanów wody, stosowanie materiałów naturalnych itd. Ocena skutków przyrodniczych wykonywanych zadań realizowana poprzez prowadzenie monitoringu porealizacyjnego wybranych zadań adaptacyjnych. Projekt stanowi kontynuację działań dotyczących rozwoju systemów małej retencji oraz przeciwdziałania erozji wodnej na terenach nizinnych, współfinansowanych z funduszy europejskich w ramach POIiŚ 2007-2013 i 2014- 2020. Projekt ogólnopolski realizowany jest przez jednostki Lasów Państwowych oraz we współpracy z uczelniami wyższymi/jednostkami naukowymi i naukowo-badawczymi (Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu), organizacjami pozarządowymi (Centrum Ochrony Mokradeł).

W projekcie weźmie udział 151 nadleśnictw, szacunkowy koszt całkowity wynosi 511,56 mln zł. Planowana do uzyskania pojemność obiektów małej retencji wynosi 6984 tys. m³, zaś liczba wybudowanych, przebudowanych i wyremontowanych urządzeń wodnych (w tym obiektów kompleksowych) 1100 szt.

b) Kompleksowy projekt adaptacji lasu i leśnictwa do zmian klimatu – mała retencja oraz przeciwdziałanie erozji na terenach górskich – kontynuacja.

Minister Klimatu i Środowiska poinformował, że głównym celem projektu jest wzmocnienie odporności górskich ekosystemów leśnych na zagrożenia związane ze zmianami klimatu. Działania ukierunkowane są na zapobieganie powstawaniu lub minimalizację negatywnych skutków naturalnych zjawisk/procesów klimatycznych takich jak susze i pożary, powodzie i podtopienia, intensywne lub długotrwałe opady atmosferyczne, ekstremalne przepływy wód w korytach, spływy powierzchniowe, niszczące działania wód wezbraniowych.

W projekcie będą realizowane działania retencyjne związane z tworzeniem i odtwarzaniem małych zbiorników retencyjnych, naturalnych terenów zalewowych,

mokradeł oraz działania spowalniające odpływ wód ze zlewni i zatrzymujące wodę w ściółce leśnej, a także działania mające na celu przeciwdziałanie zbyt intensywnym spływom powodującym nadmierną erozję wodną na terenach górskich.

Zbiorniki retencyjne zaplanowane do realizacji w ramach projektu są odpowiedzią na potrzebę zwiększania retencji zbiornikowej, zaś kompleksowe zadania z zakresu przywracania funkcji obszarom mokradłowym – na potrzebę renaturyzacji tego typu obszarów. Zbiorniki retencyjne na obszarach górskich budowane będą między innymi w układzie kaskadowym, co pozwoli na efektywniejsze zatrzymanie wody w okresach zwiększonych opadów. Zadania służące obszarom podmokłym będą polegały między innymi na wykonaniu zastawek oraz opóźniaczy odpływu na rowach leśnych. Z kolei przywracaniu ciągłości biologicznej cieków służyć będzie większość wykonywanych przepustów, mostków, bystrzy i kaskad oraz część brodów. Naprzeciw potrzebom ograniczenia i kontroli spływu powierzchniowego wychodzi realizacja zaplanowanych w ramach projektu kompleksowych zadań z zakresu zabezpieczania przeciwerozyjnego dróg i szlaków zrywkowych. W celu ograniczenia problemów związanych z występowaniem nadmiernej erozji wodnej w miejscach, w których zagraża ona infrastrukturze leśnej realizowane będą brody, bystrza, kaskady, mostki i przepusty oraz kompleksowe zadania z zakresu zabezpieczania przeciwerozyjnego skarp, brzegów, osuwisk itp.

Jak wskazał Minister Klimatu i Środowiska, w ramach działań zaplanowanych w projekcie będą realizowane inwestycje łączące przyjazne środowisku metody techniczne i biotechniczne obejmujące:

- budowę, rozbudowę, przebudowę lub odbudowę zbiorników małej retencji oraz zbiorników suchych;
- budowę, rozbudowę, przebudowę lub odbudowę małych urządzeń piętrzących (gromadzących wodę) (zastawki, progi, przetamowania) w celu spowolnienia odpływu wód powierzchniowych, stworzenia tzw. retencji korytowej, przywracania funkcji obszarom mokradłowym i ich ochrony oraz odtwarzania terenów zalewowych; - przebudowę, rozbudowę lub rozbiórkę obiektów niedostosowanych do wód wezbraniowych, a także budowę nowych obiektów w celu ochrony koryta cieku (mostów, przepustów, brodów);
- spowalnianie i rozpraszanie intensywności spływu wód powierzchniowych poprzez zabudowę przeciwerozyjną dróg i szlaków zrywkowych oraz zabezpieczenie obiektów infrastruktury leśnej przed skutkami nadmiernej erozji wodnej związanej z gwałtownymi opadami (m.in. wodospusty, płotki drewniane, dyłowanki, kaszyce, narzut kamienny).

Ważnym aspektem projektu są działania informacyjno-promocyjne, a także pozytywny wpływ działań na odbudowę cennych ekosystemów naturalnych, a tym samym na ochronę różnorodności biologicznej. Ocena skutków przyrodniczych jak również ocena zmian zasobów wodnych w ramach wykonywanych w projekcie zadań, zostanie zweryfikowana poprzez prowadzenie monitoringu porealizacyjnego wybranych zadań adaptacyjnych.

Projekt stanowi kontynuację działań dotyczących rozwoju systemów małej retencji oraz przeciwdziałania erozji wodnej na terenach górskich, współfinansowanych ze środków POIiŚ 2007-2013 i 2014-2020. Projekt ogólnopolski realizowany jest przez jednostki Lasów Państwowych oraz we współpracy z uczelniami wyższymi/jednostkami naukowymi i naukowo-badawczymi (Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu), organizacjami pozarządowymi (Centrum Ochrony Mokradeł). W projekcie wezmą udział 42 nadleśnictwa, szacunkowy koszt całkowity wynosi 302,88 mln zł. Planowana do uzyskania pojemność obiektów małej retencji wynosi 358 tys. m³, zaś liczba wybudowanych, przebudowanych i wyremontowanych urządzeń wodnych (w tym obiektów kompleksowych) 838 szt.

Ponadto, Minister Klimatu i Środowiska poinformował, że PGL LP w Planie finansowo-gospodarczym na 2025 rok (proorzeczenie) zaplanowało 16 844 381,10 zł na utrzymanie obiektów wodnomelioracyjnych oraz 24 210 303,02 zł na utrzymanie obiektów wodnomelioracyjnych w ramach małej retencji.

„Lasy dla mokradeł – ochrona siedlisk hydrogeniczných na obszarach cennych przyrodniczo”

W ramach Programu FENIKS (Działanie FENX.01.05 Ochrona przyrody i rozwój zielonej infrastruktury, Działanie 5.a. Zielona i niebieska infrastruktura wraz ze stosownym zapleczem) 80 nadleśnictw z 16 RDLP zaplanowały działania ukierunkowane na ochronę siedlisk przyrodniczych oraz gatunków związanych z uwilgotnionymi (bagiennymi) obszarami, w szczególności wybranych siedlisk Natura 2000 tj.:

- bagna, torfowiska i inne obszary podmokłe (1310, 7110, 7120, 7140, 7150, 7210, 7220, 7230);
- użytki zielone (1330, 1340, 6410, 6430, 6440, 6510);
- siedliska leśne (91D0, 91E0, 91F0).

Projekt będzie realizowany na obszarach zielonej infrastruktury w zarządzie PGL LP, w szczególności na obszarach posiadających status obszarów chronionych (w tym na obszarach Natura 2000).

Planowane działania obejmą cztery główne etapy:

1) Prace przygotowawcze, w tym:

- ocena stanu i mapowanie siedlisk zgodnie z Metodologią monitoringu siedlisk przyrodniczych wg. GIOŚ (z pewnymi modyfikacjami) na siedliskach hydrogeniczných na terenach zarządzanych przez PGL LP, nieobjętych komplementarnym projektem LIFE (tj. Wetlands Green LIFE);
- wyznaczenie stref buforowych wokół wybranych obszarów siedlisk przyrodniczych;
- opracowanie wskazań do prowadzenia zadań ochronnych i sposobów gospodarowania na siedliskach hydrogeniczných nie objętych komplementarnym projektem LIFE (tj. Wetlands Green LIFE).

2) Działania z zakresu ochrony czynnej siedlisk i gatunków:

- wykonanie analizy bilansu wodnego dla obszarów wytypowanych w ramach projektu Wetlands Green LIFE, w celu określenia możliwości potencjalnej restytucji

poszczególnych kompleksów mokradeł, lasów bagiennych i łągowych oraz rodzaju i zakresu potrzebnych działań retencyjnych i służących ograniczeniu odwodnienia terenów bagiennych;

- przygotowanie niezbędnych ekspertyz, w tym ekspertyz hydrologicznych, dokumentacji technicznej oraz środowiskowej, w tym dla budowy, odbudowy i przebudowy urządzeń piętrzących: progów, zastawek;
 - przeprowadzenie zabiegów ochrony czynnej zmierzających do zachowania i renaturyzacji siedlisk hydrogenicznych na terenach zarządzanych przez PGL LP, tj.: zwalczanie gatunków ekspansywnych lub obcych, w tym inwazyjnych, usuwanie gatunków obcych geograficznie i ekologicznie, kośne i pastwiskowe użytkowanie terenu, wykaszanie okrajków siedlisk torfowiskowych, usuwanie podrostów drzew i krzewów, zmniejszanie zacinienia siedlisk, budowa, odbudowa i przebudowa urządzeń piętrzących (głównie zastawek), zakup i montaż diverów, stacji hydrometeo, piezometrów, odślanianie powierzchni torfu, zabezpieczanie terenu siedlisk przyrodniczych, wykup terenów istotnych dla ochrony siedlisk przyrodniczych, koordynacja merytoryczna prac.
- 3) Monitoring hydrologiczny wybranych działań w połączeniu z monitoringiem przyrodniczym i weryfikacją przeprowadzonych działań, w tym m.in. weryfikacja terenowa na wybranych siedliskach, koordynacja merytoryczna prac, zakup sprzętu (tj. samochód terenowy, urządzenia pomiarowe).
- 4) Działania edukacyjne oraz informacyjne ukierunkowane na podnoszenie świadomości odbiorców na temat zagrożeń ekologicznych stanu środowiska i konieczności ochrony różnorodności biologicznej bagien, torfowisk i innych terenów podmokłych oraz ich funkcji i znaczenia dla całego społeczeństwa. Upowszechnianie wypracowanej metodyki dobrych praktyk wśród pracowników PGL LP oraz innych zarządców i użytkowników siedlisk hydrogenicznych i ich partnerów, organizacja wydarzeń edukacyjno-przyrodniczych, przeszkolenie edukatorów leśnych z tematyki ochrony mokradeł.

Z informacji przekazanych przez Ministra Klimatu i Środowiska wynika, że jest to projekt ogólnopolski, realizowany przez jednostki Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe, w tym Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych (CKPŚ), nadleśnictwa oraz we współpracy z uczelniami wyższymi/jednostkami naukowymi i naukowo-badawczymi (Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu) i organizacjami pozarządowymi.

Zaplanowane działania mają na celu ochronę obszarów mokradłowych i gatunków z nimi związanych m.in. poprzez odtwarzanie właściwych stosunków wodnych i retencjonowanie wody. Zostanie nimi objęte ok. 10 tys. ha obszarów Natura 2000, 1600 ha bagien i torfowisk oraz 89 rezerwatów przyrody.

Koszt projektu 117,65 mln zł, w tym dofinansowanie UE – 100 mln zł.

Jak wskazał Minister Klimatu i Środowiska, do 2029 r. Lasy Państwowe planują przeznaczyć ponad 1,1 mld złotych na działania związane z retencją wodną, ochroną gatunków i siedlisk, w tym w szczególności mokradeł, a także ochroną lasów przed pożarami. Od maja do lipca 2024 r. zostało złożonych 5 wniosków dla następujących inicjatyw:

- „Kompleksowy projekt adaptacji lasów i leśnictwa do zmian klimatu – mała retencja i przeciwdziałanie erozji wodnej na terenach nizinnych – kontynuacja”. W projekcie weźmie udział 151 nadleśnictw i 16 RDLP. Zaplanowano wykonanie 1,1 tys. zbiorników retencyjnych o łącznej pojemności 6,98 mln m³. Koszt projektu 511,56 mln zł, w tym dofinansowanie UE – 323,26 mln zł.
- „Kompleksowy projekt adaptacji lasów i leśnictwa do zmian klimatu – mała retencja i przeciwdziałanie erozji wodnej na terenach górskich – kontynuacja”. W projekcie wezmą udział 42 nadleśnictwa i 4 RDLP. Zaplanowano wykonanie 628 zbiorników retencyjnych o łącznej pojemności 350 tys. m³, a także inne obiekty służące retencji wody oraz przeciwdziałaniu nadmiernej erozji wodnej. Koszt projektu 302,88 mln zł, w tym dofinansowanie UE – 190,67 mln zł.
- „Lasy dla mokradeł – ochrona siedlisk hydrogenicznych na obszarach cennych przyrodniczo”. W projekcie weźmie udział 80 nadleśnictw i 16 RDLP. Zaplanowane działania mają na celu ochronę obszarów mokradłowych i gatunków z nimi związanych m.in. poprzez odtwarzanie właściwych stosunków wodnych i retencjonowanie wody. Zostanie nimi objęte ok. 10 000 ha obszarów Natura 2000, 1600 ha bagien i torfowisk oraz 89 rezerwatów przyrody. Koszt projektu 117,65 mln zł, w tym dofinansowanie UE – 100 mln zł.
- „Kompleksowy projekt adaptacji lasów i leśnictwa do zmian klimatu – zapobieganie, przeciwdziałanie oraz ograniczanie skutków zagrożeń związanych z pożarami lasów”. W projekcie weźmie udział 153 nadleśnictw i 17 RDLP. Zaplanowano realizację 447 inwestycji (w tym: dostrzegalni przeciwpożarowych; masztów, na których umieszczany jest sprzęt do identyfikacji i lokalizacji pożarów; stacji meteorologicznych; zakup nowoczesnego sprzętu umożliwiającego identyfikację i lokalizację pożarów; zakup samochodów patrolowo-gaśniczych; budowę i remont punktów czerpania wody). Koszt projektu 160,31 mln zł, w tym dofinansowanie UE – 92,93 mln zł.
- „Razem dla natury – ochrona gatunków i siedlisk na terenach cennych przyrodniczo”. W projekcie weźmie udział 120 nadleśnictw i 17 RDLP, 10 parków narodowych, a także Leśny Bank Genów Kostrzyca. Zaplanowano m.in. podjęcie działań ochronnych wobec 20 gatunków zagrożonych oraz 10 200 ha obszarów Natura 2000. Koszt projektu to 58,8 mln zł, w tym dofinansowanie UE - 50 mln zł.

W odpowiedzi na pytanie dotyczące edukacji klimatycznej, Minister Klimatu i Środowiska poinformował, że uznaje edukację za podstawowy warunek zmiany praktyk społecznych w kierunku bardziej zrównoważonych, wspierających ochronę środowiska naturalnego i klimatu. Działania podejmowane przez Ministerstwo Klimatu i Środowiska mają charakter edukacji pozaformalnej i nieformalnej, wspierającej realizowaną w ramach systemu oświaty edukację formalną. Edukacja formalna obejmująca m.in. opracowanie podstaw programowych kształcenia ogólnego oraz podstaw programowych kształcenia w zawodach leży w kompetencji Ministra Edukacji. Natomiast technika rolnicze jako szkoły resortowe są prowadzone i nadzorowane przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Działania realizowane przez Ministerstwo Klimatu i Środowiska koncentrują się na:

- upowszechnianiu rzetelnej wiedzy o środowisku naturalnym i klimacie;

- związkach pomiędzy środowiskiem i globalnymi procesami klimatycznymi a rozwojem społeczno-gospodarczym i ich wpływem na życie i zdrowie odbiorców;
- prezentacji dobrych praktyk w zakresie ochrony środowiska i klimatu, a także adaptacji do zmiany klimatu i łagodzenia jej skutków;
- uświadamianiu wpływu indywidualnych zachowań na stan środowiska klimatu oraz zachęcaniu do zaangażowania się w działania na rzecz ochrony środowiska i klimatu.

Są to między innymi ogólnokrajowe kampanie informacyjno-edukacyjne nt. ochrony klimatu, sprawiedliwej transformacji energetycznej, ochrony różnorodności biologicznej. Działania te obejmują m.in. emisję spotów telewizyjnych oraz radiowych, publikacje artykułów w prasie, przygotowanie i przeprowadzenie działań informacyjnych w Internecie, przeprowadzenie działań edukacyjnych adresowanych do jednostek samorządu terytorialnego oraz do nauczycieli i uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych.

Ponadto Ministerstwo Klimatu i Środowiska współpracuje z Ministerstwem Edukacji Narodowej, uzupełniając swoje działania i realizując je zgodnie z kompetencjami obydwu resortów, wspierając edukację formalną. Jest to m.in. opracowywanie scenariuszy lekcyjnych wraz z materiałami wspomagającymi, a także realizacja warsztatów dla nauczycieli i uczniów dotyczących środowiska naturalnego, klimatu i energii.

Jako przykład działań skierowanych do uczniów i nauczycieli szkół ponadpodstawowych, można podać przeprowadzony w 2023 r. przez Ministerstwo Klimatu i Środowiska webinar pn. „Chroń bioróżnorodność”. Webinar uwzględnił wątki dotyczące adaptacji i mitygacji do zmian klimatu, a także poruszał kwestie wpływu różnorodności biologicznej na zjawiska ekstremalne. Wydarzenie to odbyło się w ramach realizacji ogólnopolskiej kampanii informacyjno-edukacyjnej na temat ochrony różnorodności biologicznej.

W 2024 r. Ministerstwo Klimatu i Środowiska zorganizowało trzydniowe warsztaty „Terenowa edukacja przyrodnicza dzieci i młodzieży” adresowane do nauczycieli przedmiotów przyrodniczych, metodyków z ośrodków doskonalenia nauczycieli i przedstawicieli samorządów odpowiedzialnych za edukację.

Wśród działań Ministerstwa Klimatu i Środowiska skierowanych do nauczycieli i uczniów jest także współpraca przy realizacji projektów edukacyjnych „EkoEksperymentarium” i „EkoCentrum - Punkt Zwrotny” – serii wystaw i bezpłatnej edukacyjnej gry internetowej, przekazującej w formie zabawy wiedzę z zakresu efektywności energetycznej, oszczędzania zasobów, niemarnowania żywności, segregacji surowców, recyklingu i upcyklingu. Ponadto w 2024 r. Minister Klimatu i Środowiska konsultował i składał uwagi do projektu zmian podstawy programowej następujących przedmiotów: historii, wiedzy o społeczeństwie, matematyki, biologii, chemii, geografii i fizyki, wskazując potrzebę ujęcia edukacji ekologicznej i klimatycznej w podstawach programowych tych przedmiotów jako zagadnienia horyzontalnego i na wszystkich poziomach nauczania. W uwagach wskazano też na konieczność weryfikacji i uzupełnienia treści podręczników pod kątem kryzysu klimatycznego oraz wykorzystywania okazji do poruszania tego tematu w ramach już

obecnych treści nauczania (np. paradygmat wzrostu gospodarczego a eksploatacja zasobów naturalnych, związek rewolucji przemysłowej ze zmianą klimatu podczas lekcji historii, wpływ zanieczyszczeń powietrza na zdrowie człowieka podczas lekcji chemii czy mechanizm globalnego ocieplenia na lekcjach fizyki). Należy jednak zauważyć, że Minister Klimatu i Środowiska nie ma bezpośredniego wpływu na zmianę podstawy programowej poszczególnych przedmiotów i treści podręczników. Obie te kwestie leżą w kompetencji Ministra Edukacji.

Równolegle do opisanych powyżej działań Ministerstwo Klimatu i Środowiska prowadzi prace nad Strategicznym planem działań w zakresie edukacji ekologicznej. To dokument, który będzie prezentować ramy wdrożeniowe działań z obszaru edukacji ekologicznej, w tym klimatycznej, uwzględniających treści dotyczące ochrony środowiska i klimatu ujęte w Polityce Ekologicznej Państwa 2030. Celem opracowania planu są m.in.:

1. Określenie długoterminowych celów edukacji ekologicznej i klimatycznej, sposobu ich realizacji i pomiaru skuteczności działań;
2. Wskazanie priorytetowych obszarów tematycznych oraz kluczowych grup społecznych i zawodowych dla działań z zakresu edukacji ekologicznej i klimatycznej;
3. Zaplanowanie efektywnego finansowania powyższych działań z wykorzystaniem środków krajowych i europejskich.

Założeniem jest stworzenie kompleksowego dokumentu, który wyznaczy kierunki działań w zakresie edukacji ekologicznej na wielu poziomach. Prace nad planem są prowadzone w modelu partycypacyjnym, z udziałem istotnych, w kontekście jego realizacji i celów, instytucji, organizacji i osób. W pracach nad dokumentem, Ministerstwo Klimatu i Środowiska jest wspierane przez zespół ekspertów z zakresu edukacji ekologicznej.

Zakończenie prac zaplanowane jest na koniec 2025 r.

Z informacji przekazanych przez Ministra Klimatu i Środowiska wynika, że resort ten z uznaniem odnosi się do działań realizowanych przez Stowarzyszenie Życie na Pola, czego dowodem jest przyznanie Panu Patrykowi Kokocińskiemu tytułu Klimatycznego Człowieka Roku w kategorii Społecznik, w konkursie Klimatyczny Człowiek Roku organizowanym przez Ministerstwo Klimatu i Środowiska

W odpowiedzi na pytanie dotyczące wdrażania zapisów Krajowego Programu Renaturyzacji Wód Powierzchniowych, uprzejmie informuję, co następuje.

Jak wynika z przekazanej przez PGW Wody Polskie informacji, opracowanie, na zlecenie PGW Wody Polskie, Krajowego programu renaturyzacji wód powierzchniowych (KPRWP) stanowiło jedno z działań wynikających z aktualizacji planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy (aPGW), zawartych w aktualizacji Programu wodnośrodowiskowego kraju (aPWŚK). W oparciu o rozwiązania zaproponowane w KPRWP zaplanowano na potrzeby drugiej aktualizacji planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy (IIaPGW) działania prośrodowiskowe z zakresu poprawy stanu hydromorfologicznego wód powierzchniowych. Tym samym należy zaznaczyć, że KPRWP stanowi opracowanie zawierające propozycje rozwiązań z zakresu renaturyzacji, natomiast Plany

gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy są prawnie obowiązującymi dokumentami przyjmowanymi rozporządzeniem ministra właściwego do spraw gospodarki wodnej. Plany gospodarowania wodami stanowią podstawę podejmowania decyzji kształtujących stan zasobów wodnych i zasady gospodarowania nimi w przyszłości. Co istotne, plany te są poddawane przeglądowi i aktualizacji cyklicznie co 6 lat, co zapewnia możliwość analizy i weryfikacji zadań w nim zawartych.

Na potrzeby aktualnie obowiązujących planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy (IIaPGW), przyjętych w 2023 r. w drodze rozporządzeń Ministra Infrastruktury i opublikowanych w Dzienniku Ustaw (dostępnych na stronie: <https://www.apgw.gov.pl/pl/III-cykl-informacje-ogolne>), dla poszczególnych jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP) zaplanowano szereg działań naprawczych ukierunkowanych na poprawę stanu wód.

Zaproponowane potencjalne rozwiązania z KPRWP wymagały na etapie prac nad IIaPGW szczegółowej weryfikacji – m. in. w kontekście wpływu na ryzyko powodziowe, w powiązaniu z wodami podziemnymi oraz obszarami chronionymi, jak również w celu zdiagnozowania przyczyn złego stanu wód (nie zawsze o złym stanie decydowały presje hydromorfologiczne, ale również wskaźniki fizykochemiczne lub chemiczne). Kluczowe znaczenie miały także ramy czasowe (6-letni cykl planistyczny), jak i ograniczenia finansowe związane z wdrażaniem działań renaturyzacyjnych. Ostatecznie w ramach II aPGW włączono działania służące poprawie stanu hydromorfologicznego dla tych JCWP, dla których presje hydromorfologiczne są znaczące, czyli spowodują ryzyko nieosiągnięcia celów środowiskowych JCWP lub obszarów chronionych. Zaplanowano m. in. ponad 2 tys. działań mających na celu poprawę warunków hydromorfologicznych rzek i potoków, w tym ponad 1,5 tys. działań naprawczych dla obszarów chronionych w zakresie utrzymania naturalnego charakteru koryta, za których realizację odpowiadają jednostki sprawujące nadzór nad obszarami chronionymi oraz ponad 500 działań o charakterze renaturyzacyjnym, za których wdrożenie odpowiadają jednostki PGW Wody Polskie.

Nadmieniam, iż szczegółowe informacje na temat Krajowego programu renaturyzacji wód powierzchniowych (KPRWP) zostały udzielone przez Ministra Infrastruktury w odpowiedzi na Interpelację nr 5625 z dnia 29 października 2024 r. Pani Anity Kucharskiej-Dziedzic, poseł na Sejm RP, w sprawie funkcjonowania Krajowego programu renaturyzacji wód powierzchniowych.

W odpowiedzi na pytania dotyczące planowanych zmian w ustawie Prawo wodne w celu uwzględnienia wytycznych KE względem krajowych planów zarządzania ryzykiem suszy oraz planowanych działań dotyczących aktualizacji planu przeciwdziałania skutkom suszy, informuję, co następuje.

Głównym dokumentem planistycznym, zgodnie z którym prowadzi się przeciwdziałanie skutkom suszy jest plan przeciwdziałania skutkom suszy, w myśl art. 184 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne. Plan przeciwdziałania skutkom suszy na okres od 2021 do 2027 r. został przyjęty 15 lipca 2021 r. w drodze rozporządzenia Ministra Infrastruktury (Dz. U. z 2021 r. poz. 1615), dalej PPSS.

Aktualnie zostały podjęte prace w celu aktualizacji przedmiotowego rozporządzenia. Zgodnie z ustawą - Prawo wodne dokument ten podlega nie rzadziej niż raz na 6 lat aktualizacji. Zakończenie całości prac nad aktualizacją PPSS przewidziane jest w II kwartale 2027 r.

W ramach prac nad aktualizacją PPSS w szczególności zostanie:

- zaktualizowana metodyka opracowania dokumentu,
- przeprowadzona ankietyzacja wśród interesariuszy,
- przeprowadzone półroczne konsultacje projektu dokumentu – prowadzone przez ministra właściwego ds. gospodarki wodnej,
- przeprowadzona strategiczna ocena oddziaływania na środowisko projektu planu,
- opracowany projekt aktualizacji planu przeciwdziałania skutkom suszy,
- przeprowadzone działania informacyjno-promocyjne towarzyszące realizacji projektu.

Należy zaznaczyć, że PPSS przyjęty w 2021 r. skupia się przede wszystkim na aspekcie przeciwdziałania skutkom suszy i zwiększaniu retencji. W aktualizacji PPSS planowane jest natomiast zastosowanie podejścia analogicznego do wdrożonego w przypadku zarządzania ryzykiem powodziowym. Podejście to obejmuje m.in. wskazanie działań operacyjnych, które należy wdrożyć w przypadku wystąpienia suszy. Takie podejście jest zgodne z wytycznymi Komisji Europejskiej wskazującymi, że plany zarządzania ryzykiem suszy powinny zawierać w szczególności:

- wskaźniki i progi określające początek, koniec i stopień intensywności wystąpienia suszy;
- działania, które należy podjąć w każdym stopniu wystąpienia suszy w celu przeciwdziałania obniżeniu stanu wody i złagodzenia negatywnych skutków suszy;
- ramy organizacyjne dotyczące postępowania w przypadku wystąpienia suszy.

Aktualizację PPSS przygotowują Wody Polskie w uzgodnieniu z ministrem właściwym do spraw rolnictwa, ministrem właściwym do spraw rozwoju wsi, ministrem właściwym do spraw rybołówstwa, ministrem właściwym do spraw żeglugi śródlądowej oraz wojewodami, uwzględniając podział kraju na obszary dorzeczy, na podstawie art. 185 ustawy - Prawo wodne.

Zgodnie z art. 185 ust. 6 ustawy - Prawo wodne, aktualizacja PPSS zostanie przyjęta w drodze rozporządzenia ministra właściwego ds. gospodarki wodnej.

Obecnie w Ministerstwie Infrastruktury nie są prowadzone inne działania legislacyjne w tym zakresie.

W odpowiedzi na pytanie dotyczące wycofania się z konwencji AGN, informuję, co następuje.

Ustawa o ratyfikacji Europejskiego Porozumienia w Sprawie Głównych Śródlądowych Dróg Wodnych o Międzynarodowym Znaczeniu (tzw. Porozumienia AGN) została podpisana 23 stycznia 2017 roku przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Pana Andrzeja Dudę i została przyjęta jednogłośnie podczas 32. Posiedzenia Sejmu RP w dniu 15 grudnia 2016 r. (429 głosów za, 0 głosów przeciwnych i wstrzymujących).

Porozumienie AGN jest konwencją międzynarodową wskazującą standardy rozwojowe dla europejskich szlaków wodnych, która tworzy ramy prawne ułatwiające koordynację

planów rozwoju i inwestycji dotyczących żeglugi śródlądowej o znaczeniu międzynarodowym. Wśród sygnatariuszy Porozumienia AGN znajduje się ponad dwadzieścia europejskich państw, są to m.in. Francja, Holandia, Niemcy, Czechy czy też Rumunia.

Zgodnie z zapisami konwencji przez Polskę przebiegają trzy drogi wodne o znaczeniu międzynarodowym:

- E 30: rzeka Odra od Szczecina przez Wrocław do Koźła [tzw. połączenie Odra-Dunaj],
- E 40: rzeka Wisła od Gdańska przez Warszawę, następnie rzeką Bug do Brześcia i dalej ukraińskimi drogami wodnymi przez Kijów do Chersonia oraz
- E 70: od śluzy Hohensaaten Ost przez Odrę do Kostrzyna, dalej Notecią do Bydgoszczy i Wisłą do Elbląga i Zalewu Wiślanego,

Charakterystyka techniczna i operacyjna śródlądowych dróg wodnych określona w Porozumieniu AGN jest zasadniczo zgodna z klasyfikacją europejskich śródlądowych dróg wodnych.

W dokumencie wskazano również porty żeglugi śródlądowej o znaczeniu międzynarodowym, w Polsce są to: Świnoujście, Szczecin, Kostrzyn, Wrocław, Koźle, Gliwice, Gdańsk, Bydgoszcz, Warszawa.

Porozumienie AGN nie nakłada żadnych obowiązków na Państwa, które ratyfikowały tę umowę międzynarodową. Treść Porozumienia jedynie wskazuje, które drogi wodne mają międzynarodowy charakter oraz jakie powinny być dla nich docelowe wartości parametrów operacyjnych z uwzględnieniem lokalnych uwarunkowań i odstępstw.

Ze względu na powyższe nie planuje się wypowiedzenia Porozumienia AGN.

W odpowiedzi na pytanie dotyczące przywrócenia gospodarki wodnej do Ministerstwa Klimatu i Środowiska informuję, co następuje.

Należy podkreślić, że samo umiejscowienie gospodarki wodnej w strukturze określonego resortu nie wpływa na właściwe gospodarowanie wodami w Polsce. Niezależnie czy PGW Wody Polskie są nadzorowane przez Ministra Klimatu i Środowiska czy też, jak to jest obecnie, przez Ministra Infrastruktury, wykonują takie same zadania wynikające ze statutu i przepisów powszechnie obowiązujących, które to zadania określono np. w ustawie z dnia 20 lipca 2017 r. - Prawo wodne.

Warto dodać, że realizacja przypisanych jednostkom publicznym zadań podlega wieloaspektowej kontroli NIK, która obejmuje kryteria legalności, gospodarności, celowości, oraz rzetelności. Jakiegokolwiek dostrzeżone przez kontrolerów braki są podstawą do sporządzenia wniosków *de lege ferenda*, zawieranych w raporcie pokontrolnym. Wnioski z raportu są następnie wykorzystywane w ewentualnych pracach nad zmianą obowiązujących przepisów, czy podejmowanych czynnościach faktycznych, reorganizacyjnych.

Świadome gospodarowanie wodami to gospodarowanie oparte na różnych formach zarządzania wodą m.in. poprzez jej gromadzenie w środowisku przede wszystkim dla

ludzi, rolnictwa, przemysłu i środowiska. Rzeki mają wielofunkcyjny charakter, a realizacja inwestycji przyczynia się do pełnego wykorzystania ich potencjału.

Kluczową rolę we wspieraniu rozwoju kraju i zagwarantowaniu dobrobytu obywateli odgrywa zapewnienie bezpieczeństwa dostaw wody. Dostęp do bezpiecznej, dobrej jakości wody jest prawem człowieka, a zapewnienie go jest możliwe poprzez budowę i utrzymanie infrastruktury wykorzystywanej do uzdatniania i dystrybucji wody. Z tego względu konieczne jest tworzenie warunków do zapewnienia ciągłości dostaw i dobrej jakości wody dla wszystkich mieszkańców. W Ministerstwie Infrastruktury prowadzone są obecnie prace w celu wdrożenia przepisów dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2020/2184 (UE) z dnia 16 grudnia 2020 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. Urz. UE L 435 z 23.12.2020, str. 1). Implementacja przepisów do prawa polskiego ureguluje kwestie bezpieczeństwa zdrowotnego wody przez wdrożenie podejścia opartego na ryzyku, aktualizację parametrów badanych i wymogów higienicznych dla materiałów do kontaktu z wodą, a dodatkowo oceny i ograniczania strat wody (wycieków) w urządzeniach wodociągowych i poprawy dostępu ludności do wody pitnej.

PGW WP działają, co do zasady, w trzech kluczowych obszarach: ochrona przeciwpowodziowa i przeciwdziałanie skutkom suszy, zarządzanie środowiskiem wodnym i usługi wodne. Pion ochrony przed powodzią i suszą zajmuje się planowaniem, przygotowaniem i realizacją inwestycji oraz utrzymaniem i eksploatacją obiektów hydrotechnicznych, a także zajmuje się sprawami związanymi z zapewnieniem wody dla rolnictwa i monitorowaniem sytuacji hydrologiczno-meteorologicznej.

Pion zarządzania środowiskiem wodnym odpowiada za wdrażanie dyrektyw unijnych, w tym Ramowej Dyrektywy Wodnej, prowadzi sprawy związane z obszarami chronionymi, tj. Natura 2000. Natomiast pion usług wodnych zajmuje się sprawami związanymi z użytkownikami wód.

Zakładano, że skupienie kilku funkcji w ramach jednego organu umożliwi racjonalne podejmowanie decyzji w sposób uwzględniający specyfikę każdego z obszarów zarządzania gospodarką wodną, a jednocześnie umożliwi realizowanie spójnych, skoordynowanych działań w ramach jednej władzy wodnej. Miało to na celu także zrealizowane główne założenie Ramowej Dyrektywy Wodnej, zakładające zlewniowe zarządzanie zasobami wodnymi w celu szeroko rozumianej ochrony wód przed zanieczyszczeniem jako gwarancji jednolitego podejścia państw członkowskich w tym zakresie. Aby zapewnić realną i efektywną władzę wodną, rozumianą zgodnie z art. 3 RDW, i jej adekwatny wpływ na sprawy gospodarki wodnej, w tym w szczególności planowanie w gospodarowaniu wodami (w tym na potrzeby ochrony przeciwpowodziowej), ochronę zasobów wodnych, inwestycje na wodach, czy zagwarantowanie osiągnięcia dobrego stanu wód na wszystkich szczeblach zlewniowego zarządzania zasobami wodnymi, w drodze ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne, wprowadzono podział na poziom: lokalny (nadzory wodne), zlewni (zarządy zlewni), regionu wodnego (regionalne zarządy gospodarki wodnej) oraz dorzeczy (Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej oraz minister właściwy do spraw gospodarki wodnej). Tym samym całość kompetencji, co do zasady, skupiono w ramach powołanego w tym celu Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie.

Dostrzegając konieczność dokonania usprawnień w gospodarce wodnej, Minister Infrastruktury Zarządzeniem nr 7 z dnia 26 lutego 2025 r. powołał Zespół doradczy do spraw przygotowania propozycji zmian prawnych w obszarze zarządzania gospodarką wodną w Rzeczypospolitej Polskiej. Do zadań Zespołu należy w szczególności opracowanie kierunków zmian legislacyjnych w zakresie zarządzania gospodarką wodną.

Z poważaniem,

Dokument podpisany elektronicznie przez:

z upoważnienia Ministra Infrastruktury
Przemysław Koperski
Podsekretarz Stanu